

Overzicht van ontwikkelingen binnen het Nederlandse gezondheidsrecht 2023/2024

Prof. mr. Corrette Ploem

Amsterdam UMC & Faculteit der
Rechtsgeleerdheid
Universiteit van Amsterdam

Opzet

- **Ter inleiding**
- **Patiëntenrechten**
- **Infectieziektebestrijding**
- **Begin van het leven**
- **Einde van het leven**
- **Ter afsluiting**

Ter inleiding

Achtergrond van hierna te bespreken ontwikkelingen

- Versterking preventie en screening
- Intensievere samenwerking (netwerkzorg)
- Digitalisering van zorg; inzet van AI-technologie
- Concentratie hooggespecialiseerde zorg (casus: kinderhartcentra)
- Aanpak van schaarste

Patiëntenrechten (1)

Wgbo: Informed consent, vertegenwoordiging, zeggenschap over gegevens etc.

- Onder welke voorwaarden is digitaal consult en beeldbellen toegestaan?
- Invulling informatieplicht bij inzet van AI?
- Plicht tot hercontacteren bij nieuwe informatie over patiënt?
- Toestemming of bezwaar als voorwaarde voor elektronische gegevensuitwisseling?
- Is juridische positie van kinderen goed geregeld?
- Idem voor mensen met een verstandelijke beperking?
- Patiëntenrecht in Wgbo toe aan herziening!

Patiëntenrechten (2)

Wvggz en Wzd: rechtspositie psychiatrische patiënt/cliënt met verstandelijke beperking

- Beide wetten in 2022 en 2023 geëvalueerd (Legemaate e.a.)
- In totaal 70 aanbevelingen
- Belangrijkste conclusie: wetten in belangrijke mate mislukt
- Herziening in voorbereiding (zie beleidsreactie minister VWS Conny Helder d.d. 13 maart 2023)
- In mei 2024 verscheen Verdiepingsonderzoek uitvoering Wvggz (Plomp & Legemaate)

Kernpunten

Het eindrapport is zeer kritisch over de uitvoerbaarheid van beide wetten. *"Als het erom gaat dat een wet toegankelijk en werkbaar is, aansluit bij het terrein waarop deze van toepassing is en relatief makkelijk te implementeren is, dan zijn de Wvggz en de Wzd in belangrijke mate mislukt."*

Dat is een boodschap naar alle betrokkenen in het wetgevingstraject: *"Alle betrokken partijen (ministeries, veldpartijen en de Tweede Kamer) hebben keer op keer bijgedragen aan het wijzigen of toevoegen van elementen, waardoor een steeds complexer wetgevings geheel is ontstaan."*

De wetten zijn zo complex geworden omdat verschillende doelen en belangen zijn vastgelegd in strakke procedures. Daarmee geeft de evaluatie een breekijzer naar de Kamers om scherper te zijn op welke elementen thuishoren in een rechtsbeschermingswet en welke elementen op een andere wijze (veldnormen) of in een ander domein (sociaal of veiligheidsdomein)

Patiëntenrechten (3)

Kwaliteit van zorg

Wkkgz

- Wkkgz zorgt voor veel administratieve lasten voor zorgaanbieders; kabinet wil lasten verminderen, bijv. geen meldplicht meer bij IGJ bij ontslag disfunctionerende zorgverlener
- Zeggenschap van zorgverleners is in 2023 vergroot; zorgverlener kan invloed uitoefenen op beleid v.z.v. dat direct raakt aan goede zorg (Stb. 2022, 498)
- Inzage door patiënt of vertegenwoordiger in calamiteitenrapport?
- Door tekort aan zorgverleners ontstaat risico op suboptimale kwaliteit van zorg

Wet BIG

- Gezondheidsraad heeft commissie ingesteld die zich richt op systeem van voorbehouden handelingen
- Wet BIG is aan 3^e evaluatie toe: belangrijk onderwerp is tuchtrecht dat in 2020 werd herzien

Infectieziektebestrijding

- Wet publieke gezondheid (Wpg) wordt momenteel herzien
- Aanleiding: beter op volgende pandemie voorbereid zijn
- Drie tranches: 1^e tranche is op 15 juni 2023 in werking getreden
- 1^e tranche maakt collectieve maatregelen mogelijk bij zeer besmettelijke ziekten (A1-ziekte)
- 2^e tranche: instelling 'Landelijke Functionaliteit Infectieziektebestrijding' (in behandeling bij TK)
- 3^e tranche: aangepaste grondslagen voor elektronische gegevensuitwisseling
- In NL nemen gevallen van kinkhoest en mazelen toe en daalt vaccinatiegraad
- Daardoor hernieuwde discussie over dwang en drang in relatie tot vaccinatie

Begin van het leven (1)

Abortus: wijzigingen Wet afbreking zwangerschap

Gerealiseerd (via initiatiefwetsvoorstellen):

- Geen vaste beraadtermijn meer (inwerkingtreding: 1 januari 2023)
- Huisarts kan abortuspil voorschrijven (datum inwerkingtreding nog niet vastgesteld)

Voorgesteld (initiatiefwetsvoorstel):

- Abortus uit strafrecht, overheveling Wafz-bepalingen naar Wkkgz
- Zie hierover internetconsultatie (inmiddels gesloten)

Begin van het leven (2)

Regeling Beoordelingscommissie late zwangerschapsafbreking (LZA) en levensbeëindiging bij pasgeborenen (LP) (2016)

- Regeling is in 2022 geëvalueerd (Ploem e.a., 2022)
- Hoofdconclusie: regeling 2016 functioneert beter dan oude regeling (2007), maar grote rol van OM wordt nog steeds als probleem ervaren
- Onderzoekers bevelen aan LZA en LP wettelijk te regelen en OM meer op afstand te plaatsen
- Aanbeveling wordt niet overgenomen ...
- Wel is reikwijdte van de regeling uitgebreid met jonge kinderen (kinderen 1-12 jaar)
- Uitbreiding is op 1 februari 2024 in werking getreden (Stcrt. 2024, 99); hierdoor is ook levensbeëindiging mogelijk bij jonge kinderen die ondraaglijk en uitzichtloos lijden
- Regeling niet door iedereen goed ontvangen (o.a. vanwege ontbreken van zorgvuldigheidseisen)

Einde van het leven

Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding (Wtld)

- Wtld is in 2023 geëvalueerd
- Doelstellingen wet (rechtszekerheid, zorgvuldigheid en transparantie) worden bereikt
- 14 aanbevelingen, richten zich niet alleen op wet zelf, maar ook op beroepsgroep, overheid etc.

Euthanasie bij ouderen (voltooid leven)

- In 2020 initiatiefwetsvoorstel ingediend ('Wet levenseindebegeleiding bij ouderen op verzoek')
- In 2022 kritisch advies Raad van State: onvoldoende waarborgen voor zorgvuldige besluitvorming
- In 2023 is aangepast initiatiefwetsvoorstel ingediend, met meer waarborgen
- KNMG heeft negatief over initiatiefwetsvoorstel geadviseerd

Ter afsluiting

Ook in 2023-2024 weer veel ontwikkelingen, zie daarover veel uitgebreider:

- J. Legemaate, Kroniek Gezondheidsrecht, Tijdschrift voor Consumentenrecht 2022, afl. 4
- A.C. Hendriks, Kroniek van het gezondheidsrecht, Nederlands Juristenblad 2024, afl. 15
- Nieuwe (9^e) druk van Handboek gezondheidsrecht, verschijnt in augustus 2024 bij Boom
- 2^e druk Basisboek Ethiek en Recht in de Gezondheidszorg, verschijnt in augustus 2024 bij Boom

Wat gaat nieuwe kabinet doen met gezondheidsrechtelijke wetgevingsdossiers?

‘Het maatschappelijke en politieke debat over het begin en einde van het leven vraagt zorgvuldigheid, zowel ten aanzien van de omgang met (onderzoek naar) embryo’s, abortus en euthanasie. Dit debat wordt onder meer gevoerd met inbreng van zorgverleners, ethici en onderzoekers. De wettelijke kaders blijven ongewijzigd, behoudens onvoorziene en belangwekkende ontwikkelingen en de voortgezette behandeling van twee aanhangige initiatiefvoorstellen.’

(HOOP, LEF EN TROTS - Hoofdlijnenakkoord 2024 – 2028 van PVV, VVD, NSC en BBB)